

Handleiding: Afval of grondstof?

Inleiding

Met deze handleiding kan u de regelgeving over het statuut van een materiaal begrijpen en interpreteren. De handleiding beschrijft de relevante regelgeving en overloopt hoe u de gestelde voorwaarden moet interpreteren. Het doel is dat u kan inschatten hoe wordt bepaald of een materiaal het statuut van afvalstof of grondstof heeft.

Deze handleiding is dynamisch en richtinggevend. Dit betekent dat we er alles aan doen om de informatie actueel te houden. De OVAM behoudt zich het recht voor om (kleine) wijzigingen door te voeren. Deze handleiding is geen juridisch bindend document. Raadpleeg voor de meest actuele versie altijd de website.

Raadpleeg zeker ook de lijst van veelgestelde vragen over grondstofverklaringen (FAQ) op [de website van de OVAM](#).

1. Scenario's

U kan dankzij de beslissingsboom en de toelichting erbij nagaan in welke situatie u zich bevindt, welke regels u moet naleven en of een grondstofverklaring verplicht is. We verwijzen waar mogelijk ook naar toepasselijke informatie op de website van de OVAM of van andere instanties.

1.1. Er zijn specifieke Europese criteria.

Europa heeft algemene regelgeving opgesteld over het beheer en de preventie van afvalstoffen via [een kaderrichtlijn uit 2008](#). Die kaderrichtlijn bepaalt definities voor cruciale termen, concepten en instrumenten en integreert die met bestaande principes en maatregelen. Ook de verwerkingshiërarchie en de doelstellingen voor recyclage en nuttige toepassing van afvalstoffen worden erin scherp gesteld.

Er is specifieke Europese regelgeving opgesteld voor

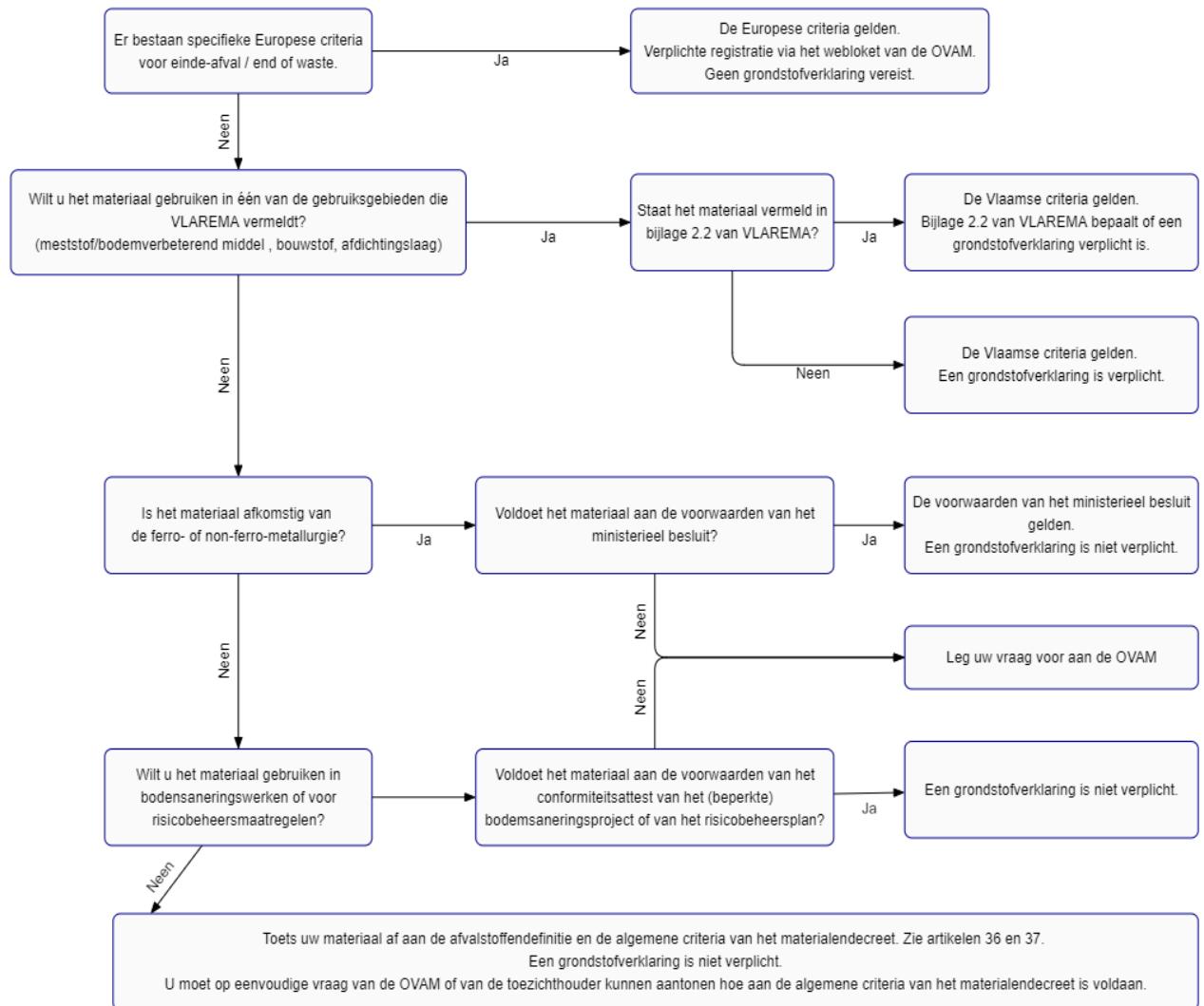
- Metaalschroot: zie [EU Verordening 333/2011/EG](#)
- Koperschroot: zie [EU Verordening 715/2013/EG](#)
- Glas: [zie verordening 1179/2012/EG](#)

In die verordeningen legt Europa specifieke voorwaarden op om metaalschroot (ijzerschroot, staalschroot en aluminiumschroot), koperschroot en glas te mogen beschouwen als grondstof. In dat geval volgt u de voorschriften in functie van milieuveiligheid, milieuhygiëne en traceerbaarheid.

Europese regelgeving heeft altijd voorrang op Belgische of Vlaamse regelgeving. U moet dus geen grondstofverklaring aanvragen. De organisatie of onderneming die een materiaal op de markt wil brengen dat voldoet aan de rechtstreeks toepasselijke Europese criteria, moet zich wel registreren bij de OVAM.

- ➔ Ga naar het [Webloket Registraties](#) en log in.
- ➔ Meld uw bedrijf aan als EU einde-afval materiaal.
- ➔ Vul het formulier in en bevestig uw registratie.

Het gaat om een eenvoudige registratieprocedure zonder inhoudelijke beoordeling. Op eenvoudig verzoek van de OVAM of de toezichthouder moet het geregistreerde bedrijf wel de conformiteit met de Europese eisen kunnen aantonen.

1.2. Er zijn geen Europese specifieke criteria.

In dit geval zijn er vier mogelijkheden.

1.2.1. Bodemmaterialen

Onder bodemmateriëlelen verstaat men: uitgegraven bodem, bagger- en ruimingsspecie, grondbrij en bentonietslib. Er bestaan momenteel specifieke criteria voor drie gebruiksgebieden van deze bodemmateriëlelen:

- Gebruik als bodem
- Gebruik voor bouwkundig bodemgebruik
- Gebruik als vormvast product

Als u deze materialen gebruikt zoals bepaald in de grondverzetsregeling, worden ze niet beschouwd als afvalstof. U vindt gedetailleerde info in het [materialendecreet](#) en in [VLAREBO](#).

1.2.2. Er zijn Vlaamse specifieke criteria.

Er bestaan momenteel specifieke criteria voor drie gebruiksgebieden en voor twee materiaalstromen:

- Gebruik als meststof of bodemverbeterend middel
- Gebruik als bouwstof
- Gebruik in kunstmatige afdichtingslagen met waterglas op stortplaatsen van categorieën 1 en 2
- Materiaal afkomstig van en bestemd voor metallurgische processen voor non-ferrometalen
- Materiaal afkomstig van metallurgische productieprocessen voor ferrometalen

U vindt de gedetailleerde info in [hoofdstuk 2.3 van VLAREMA](#). In bijlage 2.2 van VLAREMA vindt u bovendien een lijst van materialen die in aanmerking komen voor gebruik als grondstoffen, met vermelding van de voorwaarden. Voor het gebruik van sommige materialen in specifieke gebruiksgebieden is een aanvraag van een grondstofverklaring verplicht. In dat geval staat dat ook in bijlage 2.2 vermeld.

Voor de metallurgie bestaat er een specifieke regeling voor

- materialen afkomstig van en bestemd voor metallurgische productieprocessen voor non-ferrometalen,
- materialen afkomstig van metallurgische productieprocessen voor ferrometalen

Om die materialen als grondstof te gebruiken, raadpleegt u best het ministerieel besluit van 4 september 2012. Meer informatie op [de website van de OVAM](#).

1.2.3. De afvalstoffen zijn bestemd voor gebruik in bodemsaneringswerken.

In dat geval mag u de materialen als grondstof gebruiken, als ze voldoen aan de voorwaarden van samenstelling of gebruik, vastgesteld in het conformiteitsattest van het (beperkte) bodemsaneringsproject, afgeleverd door de OVAM.

Meer informatie over bodemsaneringsprojecten vindt u op [de website van de OVAM](#).

1.2.4. Geen van de voorgaande mogelijkheden

In dat geval toetst u uw situatie af aan de afvalstoffedefinitie en aan het toetsingskader in artikelen 36 en 37 van het materialendecreet.

In het Vlaams Gewest is de algemene Europese regelgeving vertaald in een [materialendecreet](#). Dat decreet is vanaf 1 januari 2012 de rechtsgrond voor het duurzaam beheer van materiaalkringlopen en afvalstoffen in Vlaanderen. Dat decreet gaat uit van minimale milieudruk door materialen opnieuw in te zetten in een kringloop, zolang dat geen risico's voor mens en milieu inhoudt.

Het materialendecreet verduidelijkt het omslagpunt van afvalstof naar grondstof/product. Kort samengevat kan een afvalstof zijn afvalstatuut verliezen als aan de vastgestelde voorwaarden is voldaan en voldoende zekerheid bestaat dat het materiaal op een rechtmatige manier zal worden toegepast, zonder negatieve impact op milieu en gezondheid.

Dit zijn de elementen die erop wijzen dat een materiaal geen afvalstof is:

- i. Het beoogde gebruik van het materiaal is zeker.

Dat kan doordat het materiaal gebruikelijk wordt toegepast voor specifieke doelen, of doordat het zeker is dat het materiaal voor een specifiek doel zal worden gebruikt. Het kan bijvoorbeeld gaan over het hergebruik van het materiaal voor het oorspronkelijke doel, eventueel na een kleine herstelling of eenvoudige behandeling. Ook een langetermijncontract tussen de houder van het materiaal en de latere gebruikers wijst op een zeker gebruik.

Bij opslag voor een mogelijk maar niet zeker gebruik beschouwen we het materiaal als afvalstof.

ii. Er is markt voor of vraag naar het materiaal.

Alleen de hoeveelheden die een afzet hebben binnen afzienbare tijd beschouwt men als grondstoffen. Niet-afzetbare hoeveelheden beschouwt men als afval. Tussentijdse opslag als grondstof met het oog op het effectieve gebruik blijft dus beperkt tot de hoeveelheden die u daadwerkelijk zal gebruiken of vermarkten.

Een negatieve waarde van een materiaal duidt er doorgaans op dat het materiaal een afvalstof is. Een positieve waarde is een aanwijzing maar geen doorslaggevend argument dat het om een grondstof gaat.

iii. Het materiaal voldoet aan de technische voorschriften voor de specifieke doelen. Het materiaal voldoet ook aan de wetgeving en normen voor producten.

Qua productnormering bestaan er internationale normen (vb: ISO), Europese normen (EN) en nationale normen. Deze normen gelden zowel voor primaire als voor secundaire grondstoffen. Voor industriële symbiose is de Europese verordening inzake chemische stoffen (REACH) bijzonder relevant.

Gebruiksvoorwaarden die worden opgelegd aan grondstoffen en producten gelden voor alle materialen van gelijkaardige aard en samenstelling, en dus ook voor eindeafval. Als de gebruiksvoorwaarden bij de toepassing niet worden nageleefd, wordt het materiaal opnieuw afval.

Belangrijk: een REACH-registratie zegt niets over de status van het materiaal. Europa geeft duidelijk aan dat men altijd eerst de status moet bepalen (afval of grondstof?) en pas daarna de eventuele REACH-verplichtingen moet bekijken. Een materiaal dat de status eindeafval of bijproduct verkrijgt, en dus een grondstof wordt, moet tijdens het verdere gebruik zeker aan de REACH-verplichtingen voldoen.

Voor vragen over REACH kan u terecht bij de helpdesk van de Federale Overheidsdienst Economie (FOD Economie).

- Via mail: reachinfo@economie.fgov.be
- Op de [website van de FOD Economie](#)

iv. Het gebruik van het materiaal heeft over het geheel genomen geen ongunstige effecten op het milieu of de menselijke gezondheid.

Het materiaal is qua aard, samenstelling en impact op mens en milieu vergelijkbaar of beter dan de primaire grondstof die het vervangt.

Belangrijk: als de grondstofstatus tot minder milieubescherming leidt dan de afvalstatus, beschouwt men het materiaal doorgaans als afvalstof.

Men houdt bij de interpretatie hiervan rekening met alle effecten die tijdens de hele levenscyclus kunnen optreden of vermeden worden.

- v. Het materiaal kan rechtstreeks worden gebruikt. Er is geen andere behandeling nodig dan bij normale productiepraktijken.

Het materiaal moet geen andere behandeling of voorbereiding ondergaan dan een primaire grondstof zou moeten ondergaan.

- vi. Specifiek voor bijproducten: het materiaal wordt geproduceerd als een integraal onderdeel van een productieproces.

Het materiaal is doelbewust geproduceerd met bepaalde eigenschappen. De producent kan zijn product ook produceren zonder deze nevenstroom, maar kiest er bewust voor dit niet te doen.

Als de producent inspanningen doet om de productie van het materiaal in te perken, is dat een aanwijzing dat het om een afvalstof gaat.

Voor bijproducten geldt de productwetgeving, net zoals voor primaire grondstoffen. De oorsprong kan verschillend zijn:

Het materialendecreet vermeldt overigens alleen afvalstoffen en grondstoffen. Een tussenweg wordt er niet in uitgewerkt: de term "bijproduct" wordt in de Vlaamse regelgeving niet uitgewerkt of toegepast. Die aanpak stoelt op de gedachte dat het onaanvaardbaar is dat een materiaal aan andere criteria zou moeten voldoen naargelang het juridisch als een afvalstof of een reststroom wordt beschouwd, ook al is de aard en samenstelling van het materiaal gelijk.

Soms wijzen enkele elementen erop dat het gaat om een afvalstof, terwijl andere elementen wijzen op het tegendeel. De elementen wegen ook niet allemaal even zwaar door. Het is daarom belangrijk alle elementen samen te beoordelen in de juiste context, en geval per geval.

Er zijn ook elementen die weinig relevant zijn voor de indeling als afval of grondstof:

- Het materiaal heeft bepaalde gevaareigenschappen, of niet.
- Het materiaal komt voor op de EURAL-lijst, of niet.
- De verdere bewerking van het materiaal heeft een toepasselijke R- of D-code, of niet.
- De verdere verwerking gebeurt "ecologisch verantwoord".
- De verdere verwerking gebeurt op industriële schaal, of niet.

Soms bestaat een materiaal uit een mengsel van materialen waarvan men zich wenst te ontdoen (afvalstoffen) en uit materialen waarvan men zich niet wenst te ontdoen. Doorgaans beschouwt men

die materialen in hun geheel als afvalstoffen, maar de beoordeling over het dominante karakter van het mengsel gebeurt opnieuw geval per geval. Alleen als het hergebruik zeker is, eventueel na een eenvoudige bewerking, wijkt men van die regel af. Denk bijvoorbeeld aan de reiniging van herbruikbare verpakking die in een gesloten retoursysteem zitten.

Twijfelt u over de juiste interpretatie van de regelgeving? Dan kan u vrijwillig een grondstofverklaring aanvragen bij de OVAM. Zo vermijdt u twijfel of discussie bij mogelijke inspecties.

2. Toelichting: grondstofverklaringen

Een grondstofverklaring is een verklaring van de Vlaamse overheid die bepaalt op of een specifiek materiaal niet of niet meer als afvalstof moet worden beschouwd, eventueel gekoppeld aan randvoorwaarden. Een grondstofverklaring is dus ook nuttig als u 100% zekerheid wil dat uw materiaal nooit de status van afvalstof heeft gehad. Meer info in het materialendecreet.

Een grondstofverklaring geldt als een officieel OVAM-standpunt over de kwestie: afval of grondstof? Andere correspondentie neemt geen enkele voorafname op het OVAM-standpunt ter zake.

Een grondstofverklaring geldt bovendien alleen voor een specifiek materiaal, afkomstig van een specifieke producent of productieproces, en voor een specifieke beoogde toepassing. Een grondstofverklaring mag men dus niet veralgemenen naar andere gevallen. Meer info in VLAREMA.

Het is wel mogelijk een zogenaamde groepsaanvraag te doen. Dat kan alleen als het materiaal qua samenstelling, fysische toestand... bij alle producenten hetzelfde is en ontstaat bij identieke productieprocessen. Ook de andere details van de aanvraag moeten voor alle producenten hetzelfde zijn. Bij een groepsaanvraag blijven alle producenten individueel verantwoordelijk voor het materiaal dat ze produceren en voor de naleving van alle vereisten.

VLAREMA beschrijft de volledige procedure om een grondstofverklaring aan te vragen en af te leveren. Er bestaat geen verschil tussen vrijwillige of verplichte aanvragen.

Een aanvraag voor een grondstofverklaring moet minstens gedetailleerde informatie bevatten over

- het materiaal in kwestie
- het productieproces waaruit het materiaal vrijkomt
- de beoogde toepassing of het beoogde productieproces voor het materiaal

De OVAM kan altijd bijkomende informatie opvragen om een duidelijk zicht te krijgen op de context van de aanvraag.

- ➔ Een grondstofverklaring vraagt u aan via [het webloket van de OVAM](#).
- ➔ U vindt een volledige beschrijving van de aanvraagprocedure in [VLAREMA](#).
- ➔ Raadpleeg zeker ook de veelgestelde vragen op [de website van de OVAM](#).